

Граѓански буџет на општина Чашка за 2024 ГОДИНА

ШТО Е БУЏЕТ НА ОПШТИНА И ГРАЃАНСКИ БУЏЕТ НА ОПШТИНА?

Буџетот е една од најважните политики на локалната власт. Токму преку буџетот се распределуваат финансиските средства на општината неопходни за остварување на правата на сите жители во општината. Се користи за планирање како локалната власт ќе ги прибере и распредели јавните финансии за да ги исполни своите политики и цели.

БУЏЕТОТ НА ОПШТИНАТА претставува годишен план на сите приходи, приливи и одобрени средства и сите расходи и одливи на средства, а ги вклучува основен буџет на општината, буџетот на дотации, буџетот на донации, буџетот на заеми и буџетот на самофинансирачки активности.

	ПРИХОДИ	РАСХОДИ	
	<ul style="list-style-type: none"> - Даночни приходи - Неданочни приходи - Капитални приходи - Трансфери и донации - Задолжување во земјата - Задолжување во странство 	<ul style="list-style-type: none"> - Плати и надоместоци - Резерви и недефинирани расходи - Стоки и услуги - Камати - Субвенции и трансфери - Социјални бенефиции - Капитални расходи - Отплата на главнина 	

Буџетот на општина Чашка е консолидиран годишен план кој покрај буџетот на Општината ги опфаќа и буџетите на нашите 3 основни училишта: ООУ “Тодор Јанев”–Чашка, ООУ “Лирија” –Горно Јаболчиште и ООУ”Петар Поп Арсов” -Извор, Јавна општинска установа за деца-детска градинка “Бамби” и Јавна општинска установа за социјални услуги-Центар за дневен престој за лица со попреченост СРЕЌА Чашка.

За извршување на комуналните дејности во општината надлежно е јавното претпријатие ЈПКД Тополка-Чашка.

ГРАЃАНСКИОТ БУЏЕТ е документ развиен од општината исклучиво за јавноста и во него е претставен буџетот на општината во поедноставен, помалку технички формат, за да се изгради подобро разбирање за тоа како општината управува и ги користи јавните финансии. Ова разбирање е од витално значење за јавната одговорност и отчетност и за зголемување на инклузивното граѓанско учество при спроведувањето на локалните политики.

Во процесот на планирање на буџетот на Општина Чашка за 2024 година се одржаа неколку јавни расправи преку посета на месните заедници, На консултативните средби граѓаните дадоа свои предлози и идеи со цел подобрување на квалитетот на живот во локалната заедница.

КОИ СЕ НАДЛЕЖНОСТИТЕ НА НАШАТА ОПШТИНА?

Буџетот на општината е огледало на политиките/активностите на нашата општина и истиот ги демонстрира вредностите и приоритетите на локалната самоуправа во сите надлежности и области на делување.

Урбанистичко (урбано и рурално) планирање	Заштита на животната средина и природата	Локален економски развој
Комунални дејности	Култура	Спорт и рекреација
Социјална заштита и заштита на децата	Образование	Здравствена заштита
Заштита и спасување	Противпожарна заштита	Други надлежности определени со закон

КАКО ОПШТИНАТА ГИ ПРИБИРА ПРИХОДИТЕ?

Ефикасното обезбедување и собирање на општинските приходи се основа за испорачување на потребните јавни добра и услуги на нашите граѓани. Општинските приходи се прибираат преку основниот буџет на општината, дотацијата, донациите, кредитите и самофинансирачките активности.

СРЕДСТВАТА ВО ОСНОВНИОТ БУЏЕТ ДООЃААТ ОД:

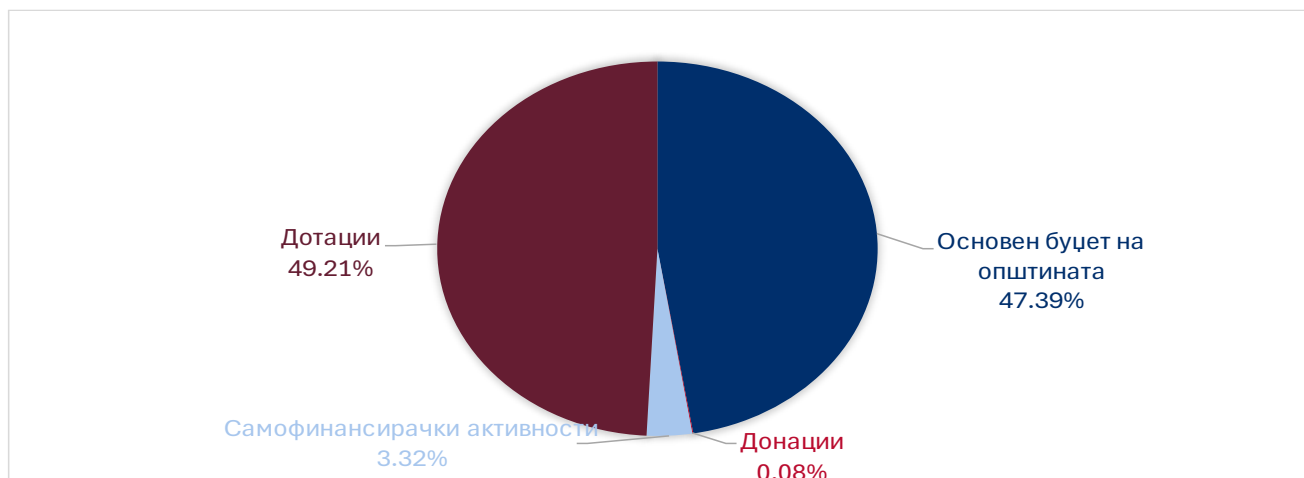
- Даночните приходи (даноци на имот, комунални такси и локални надоместоци)
- Неданочните приходи (административни такси, надоместоци, останати неданочни приходи)
- Капиталните приходи (продажба на земјиште, концесии, легализација на бесправно изградени објекти, надоместоци за експлоатација на минерални сировини, геолошки истражувања и други надоместоци)
- Трансферите од други нивоа на власт (трансфер на средства од буџетите и фондовите, ДДВ дотација, персонален данок на доход на лични примања од плати од физички лица со постојано живеалиште и престојувалиште во општината)

ШТО Е ДОТАЦИЈА? - трансфер од Буџетот на Република Северна Македонија кој служи за финансирање на пренесените надлежности на општината во образованието, социјалната и детска заштита, културата и противпожарна заштита.

ОД КАДЕ ДООЃААТ ДОНАЦИИТЕ? – различни донатори може да донираат строго наменски средства во општината со цел обезбедување конкретни добра или услуги за нашите граѓани.

ОПШТИНСКИОТ БУЏЕТ СОДРЖИ И ПРИХОДИ ОД САМОФИНАНСИРАЧКИ АКТИВНОСТИ кои ги остваруваат нашите буџетски корисници (училишта, детски градинки, културни установи и др.) по основ на закупнина од објекти, целодневна и претшколска грижа, средства за екскурзии и сл.

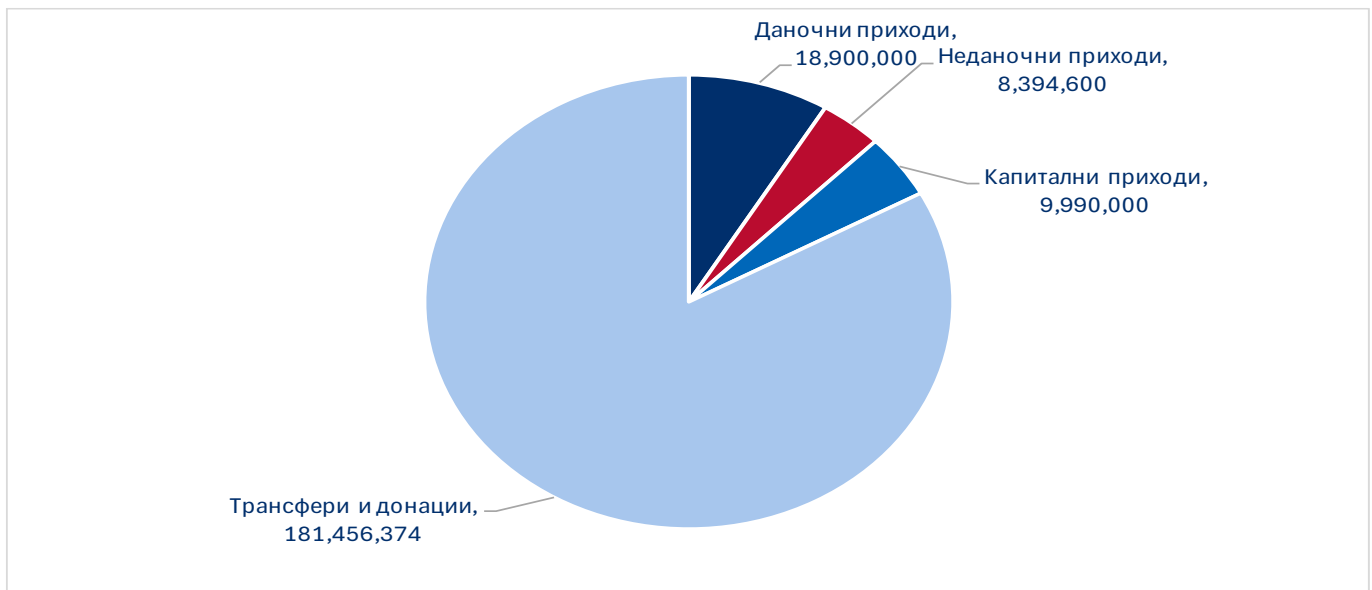
Вкупните приходи на општина Чашка во Буџетот за 2024 година се проценети на 218.740.974 денари. Во структурата на приходите најголемо учество заземаат приходите од блок дотации во износ од 107.644.000 денари, значителен дел отпаѓаат и на приходите од основниот буџет во износ од 103.667.374 денари, потоа следуваат приходи од самофинансирачки активности во износ од 7.264.600 денари, па приходите од донации во износ од 165.000 денари.

Графикон 1. Структура на општинските приходи по извори на финансирање (во %)

КОИ СЕ КЛУЧНИТЕ ПРИХОДИ ВО БУЏЕТОТ НА НАШАТА ОПШТИНА? - даноците и другите задолжителни законски плаќања, приливите кои ги добиваме од сопственост на средствата (камата, закупнина и сл.), надомест кој го добиваме за добра или услуги кои ги обезбедуваме, како и останати приливи од донации, спонзорства, субвенции и трансфери од другите нивоа на власт.

Во структурата на клучните приходи на нашата општина доминираат планираните приходи од трансфери и донации кои учествуваат со 181.456.374 денари, потоа следат даночните приходи кои учествуваат со 18.900.000 денари, па капиталните приходи учествуваат со 9.990.000 денари, додека неданочните приходи со 8.394.600 денари.

Графикон 2. Структура на општинските приходи според економската класификација (во денари)

СОПСТВЕНИТЕ ИЗВОРИ НА ПРИХОДИ НА НАШАТА ОПШТИНА се од посебна важност за реализирање на локалните надлежности и обезбедување на општински услуги. Тие вклучуваат - локални даноци, локални такси и локални надоместоци, приходи од сопственост на општината, самопридонес, парични казни, донации и други приходи кои се утврдени со закон. Затоа од исклучителна важност е нивното точно утврдување и наплата, бидејќи без овие приходи капацитетот на општината да ги обезбеди потребните добра/услуги на своите граѓани ќе биде ограничен.

ДАНОЧНИТЕ ПРИХОДИ се основен и најзначаен дел од сопствените приходи на општината. Тие се прибираат преку: оданочување на имотот, комуналните такси (фирмарина, користење на простор пред деловните објекти, улично осветлување и др), надоместокот за уредување на градежно земјиште (комуналии), такси на користење или дозволи за вршење на дејност и други даночни приходи.

Графикон 3. Даночни приходи на општина Чашка (во денари)

Дали знаете дека во даночните приходи на нашата општина најголем удел ќе имаат даноците на специфични услуги (уредување на градежно земјиште, комунална такса за улично осветлување, фирмарина и др), а потоа следат даноците на имот, додека помал удел зафаќаат данокот од доход, од добивка и од капитални добивки, а најмал удел припаѓаат на такси на користење или дозволи за вршење на дејност.

ЗОШТО ТРЕБА ДА ПЛАЌАМЕ ДАНОК НА ИМОТ?

Даноците на имот се едни од најважните сопствени приходи на општината. Нивното навремено плаќање од страна на граѓаните и бизнисите е особено важно за создавање на модерна општина со поквалитетен живот.

Општина ЧАШКА како партнер-општина на Проектот на УСАИД за зајакнување на капацитетите за искористување на ресурсите се приклучи кон кампањата „Мојот данок, за мојата општина!“

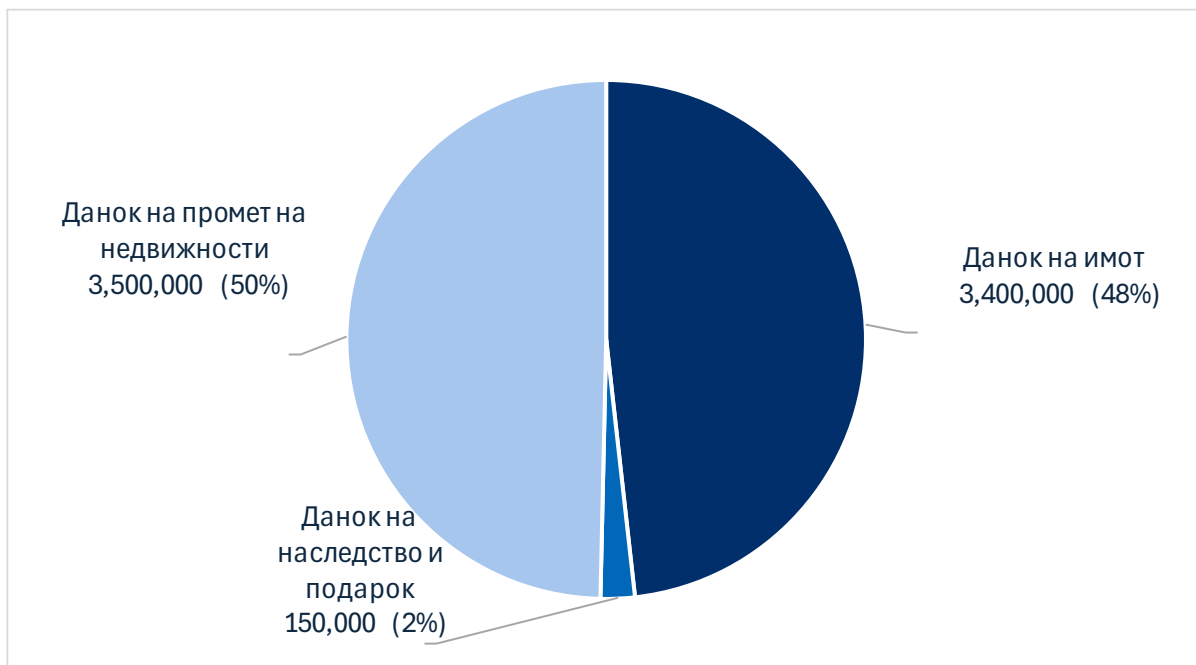
Едукативната кампања „Мојот данок, за мојата општина!“ има за цел да ја информира јавноста дека плаќањето данок на имот е должност на секој граѓанин-даночен обврзник, но во исто време и придонес на поединецот за градење на подобра иднината на општината.

Доколку поседувате имот во одредена општина, тогаш автоматски сте даночни обврзници со законско право на даночно решение за вашиот имот, но, и законска обврска и лична должност за навремено подмирување на данокот.

Секој граѓанин-даночен обврзник треба да биде информиран дека со навремено подмирување на данокот на имот, се полни директно општинскиот буџет, преку кој се овозможува реализирање на планираните јавни и инфраструктурни проекти. Со ова, едноставно кажано, секој од нас лично придонесува за подобрување на условите за живеење и развојот на општината.

Општина Чашка за унапредување на планирањето и наплатата на даноците на имот, започна репроценка и ажурирање на пазарна вредност на имотот, преку формирање Комисија за регистрација и утврдување на пазарна вредност на недвижен имот на обврзници на данок на имот на територија на општина Чашка, набавка на нов софтвер за данок од имот со цел воведување на електронско плаќање на даноците од имот и поголема наплата, како и транспарентно и отчетно претставување на жителите што го платиле данокот за во иднина повратно да бидат вратени средствата со вложување во нови патишта, улици, водоводи, изградба на објекти, градинки и др.

Структурата на посебните видови на даноци на имот кои нашата општина планира да ги обезбеди во 2024 е прикажана во продолжение. Во нашата општина највисоко учество во овој вид на приходи зафаќа данокот на промет со 50% во вкупната вредност од даноците на имот.

Графикон 4. Даноци на имот на општина Чашка (во денари)

ШТО СЕ КОМУНАЛНИ ТАКСИ?

Комуналните такси се давачки што се плаќаат за користење определени права, предмети и услуги од јавен карактер од страна на правните и физичките лица што вршат дејност и од страна на граѓаните. Висината на комуналната такса ја утврдува општината во рамките определени со закон. Општината најмногу планира да собере пари од комунална такса за користење и одржување на јавно осветлување и комунална такса за истакнување на фирма.

Комунални такси	износ	%
Комунална такса за истакнување на фирмарина	570,000	5.35%
Комунална такса за користење на улици што се плаќа при регистрација на возилата	450,000	4.23%
Комунална такса за користење и одржување на јавно осветлување	9,400,000	88.26%
Комунална такса за поставување на витрини за изложување на стоки надвор од деловните простории	30,000	0.28%
Надоместок за уредување на градежно земјиште	200,000	1.88%

Табела 1. Комунални такси на општина Чашка (во денари и %)

НЕДАНОЧНИ ПРИХОДИ

Нашата општина прибира и неданочни приходи како што се разните такси, надоместоци и други приходи кои се поврзани со определени услуги кои ги обезбедуваме за граѓаните и бизнисите. Неданочните приходи кои планираме да ги собереме во 2024 година се прикажани во продолжение.

Најголем износ на неданочни приходи е планирано да бидат обезбедени од други неданочни приходи, додека најмалку неданочни приходи се очекува да се обезбедат од други владини услуги.

Графикон 5. Неданочни приходи на општина Чашка (во денари)

ТРАНСФЕРИ ОД ЦЕНТРАЛНАТА ВЛАСТ

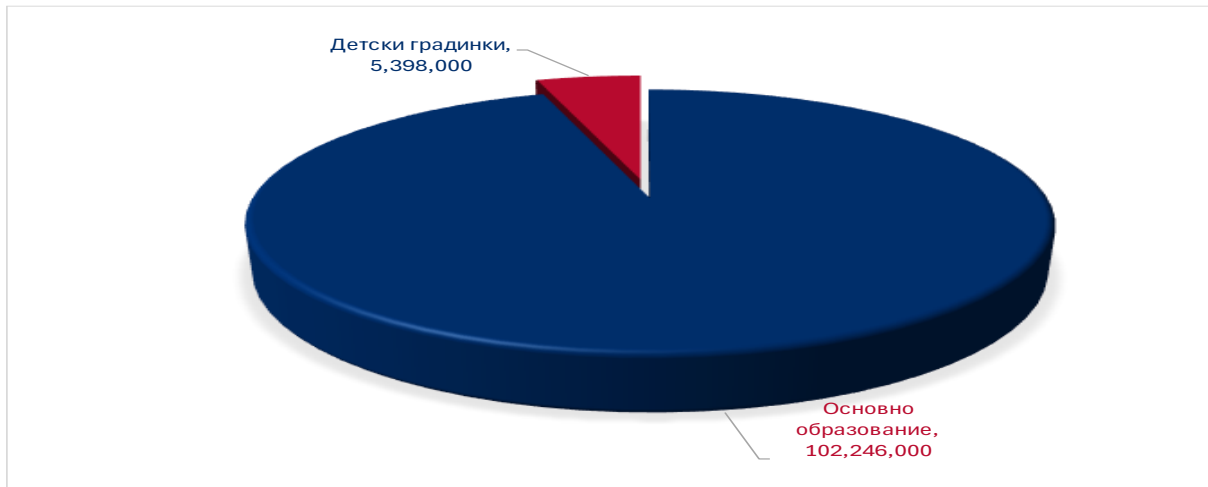
Општината добива значителни финансиски средства од централната власт во форма на трансфери од ресорните министерства или владините фондови. Овие трансфери се најзначаен дел од буџетот на општината и се клучни за нејзиното непречено обезбедување на надлежностите и реализација на капиталните инфраструктурни проекти.

Највисок износ на трансфери е планирано да бидат обезбедени преку блок дотациите, во износ од 107.644.000 денари, трансферот од ДДВ е планирано да изнесува 42.519.374 денари, додека капиталните трансфери се планирани во износ од 12.687.000 денари. Тековните трансфери од други нивоа на власт се планирани во износ од 3.441.000 денари, а донациите 165.000 денари.

Графикон 6. Трансфери и донации на општина Чашка (во денари)

Блок дотациите за пренесените надлежности од централната власт се суштински за финансирање на нашите надлежности до доменот на образованието и заштита на деца. Во продолжение е прикажана распределбата на овие блок дотации по различни намени.

Графикон 7. Намена на блок дотациите по одделни надлежности на општина Чашка (во денари)

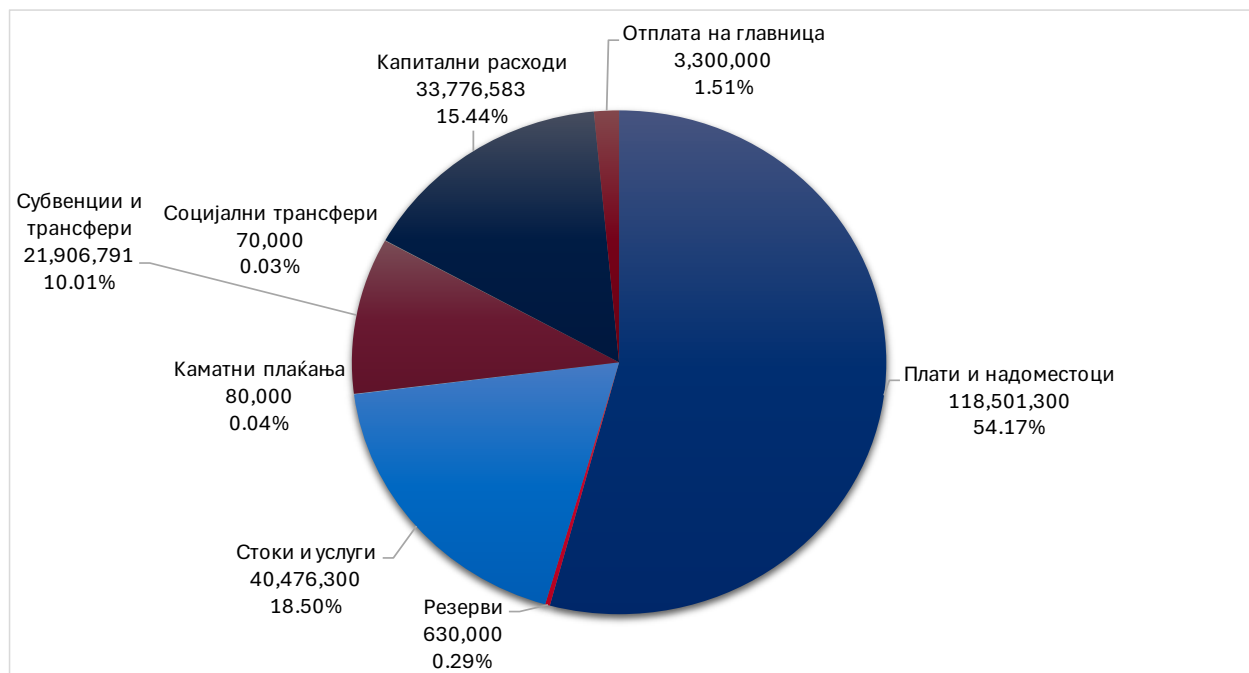
ДОНАЦИИ/ГРАНТОВИ

Донациите во финансиски средства исто така претставуваат приход во Буџетот на општината, кои за 2024 година се проценети на износ од 165.000 денари. Средствата од овие донации се строго наменети за имплементација на активностите каде УНДП обезбедува поддршка во рамките на проектот Креирање на можности за работа за сите (завршна фаза).

КАДЕ И КАКО СЕ ТРОШАТ ОПШТИНСКИТЕ ПАРИ?

Особено е важно нашите граѓани да имаат увид каде и како се трошат локалните ресурси. Локалните расходи се директно поврзани со обезбедувањето на потребните добра и услуги на граѓаните – затоа нивната структура и начин на распределба е особено важно да бидат транспарентно претставени.

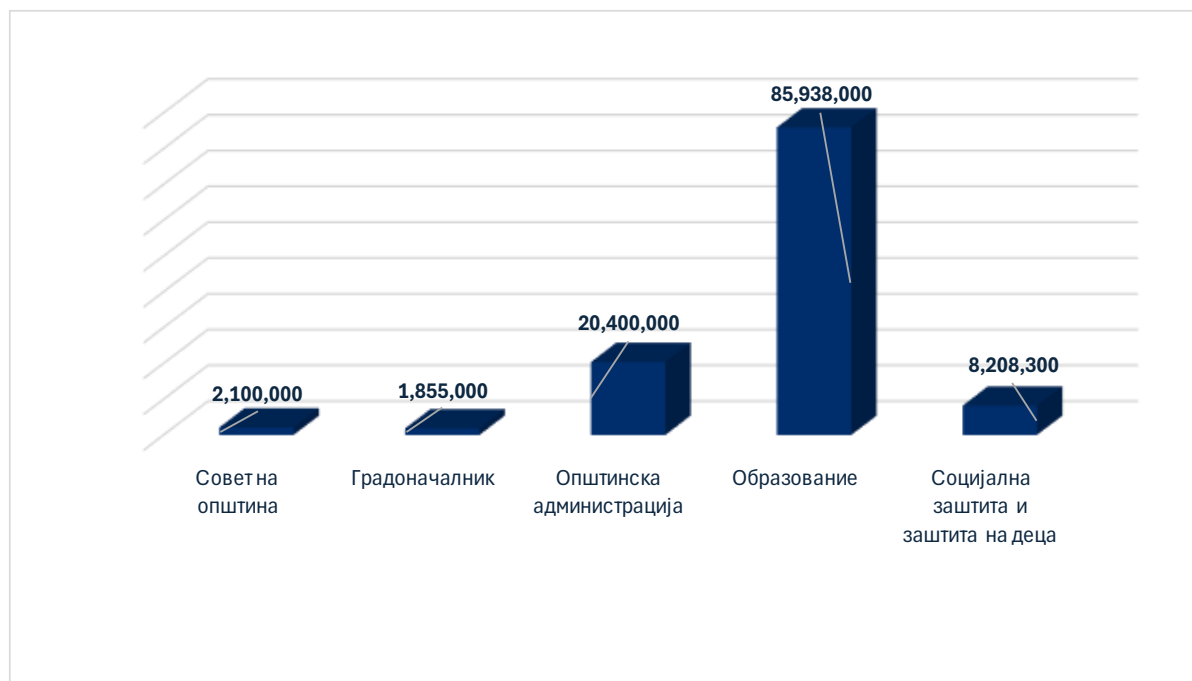
Во 2024 година општината планира да потроши вкупно 218.740.974 денари за обезбедување на потребните добра и услуги на граѓаните. Од нив 15,44% се планирани за капитални инвестиции во износ од 33.776.583 денари, а останатите 84,56% односно 184.964.391 денари ќе бидат потрошени за тековно-оперативни активности на општината, а се однесуваат на плати и надоместоци, стоки и услуги, резерви, субвенции и трансфери и отплата на главница.

Графикон 8. Вкупни расходи по економска класификација на општина Чашка (во денари)

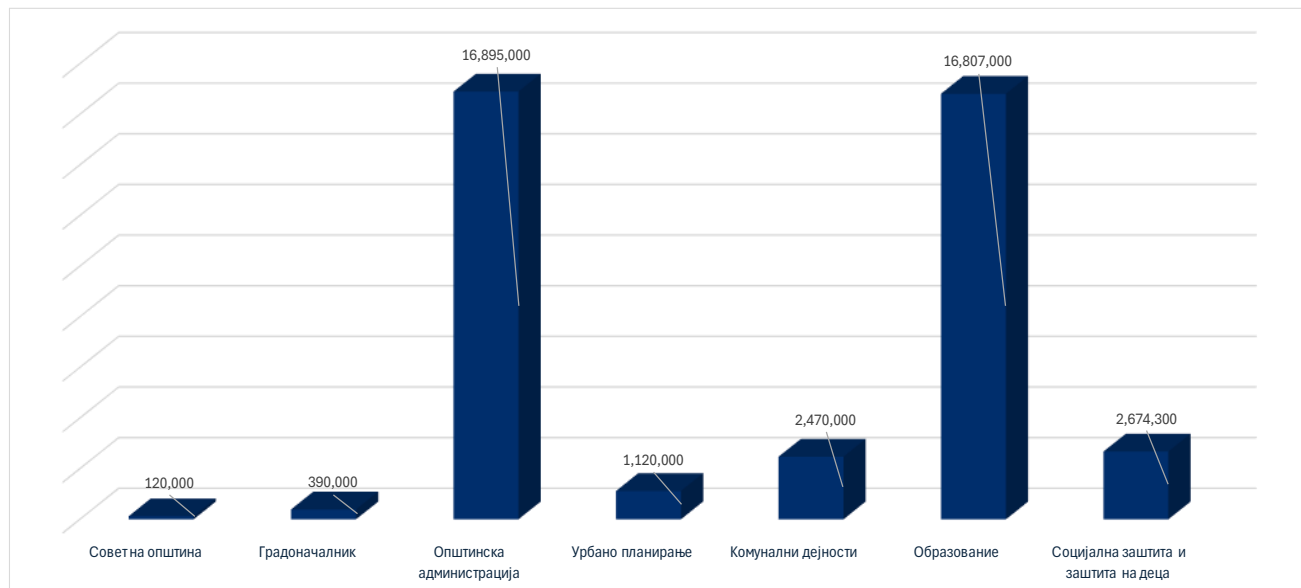
Три клучни видови на расходи во буџетот за 2024 година во нашата општина се: плати и надоместоци, стоки и услуги и капитални расходи.

Платите и надоместоците претставуваат највисок износ на расходите од општинската сметка и се во износ од 118.501.300 денари, а се однесуваат на вработените во општината и институциите во нејзина надлежност.

Графикон 9. Расходи за плати и надоместоци по надлежност на општина Чашка (во денари)

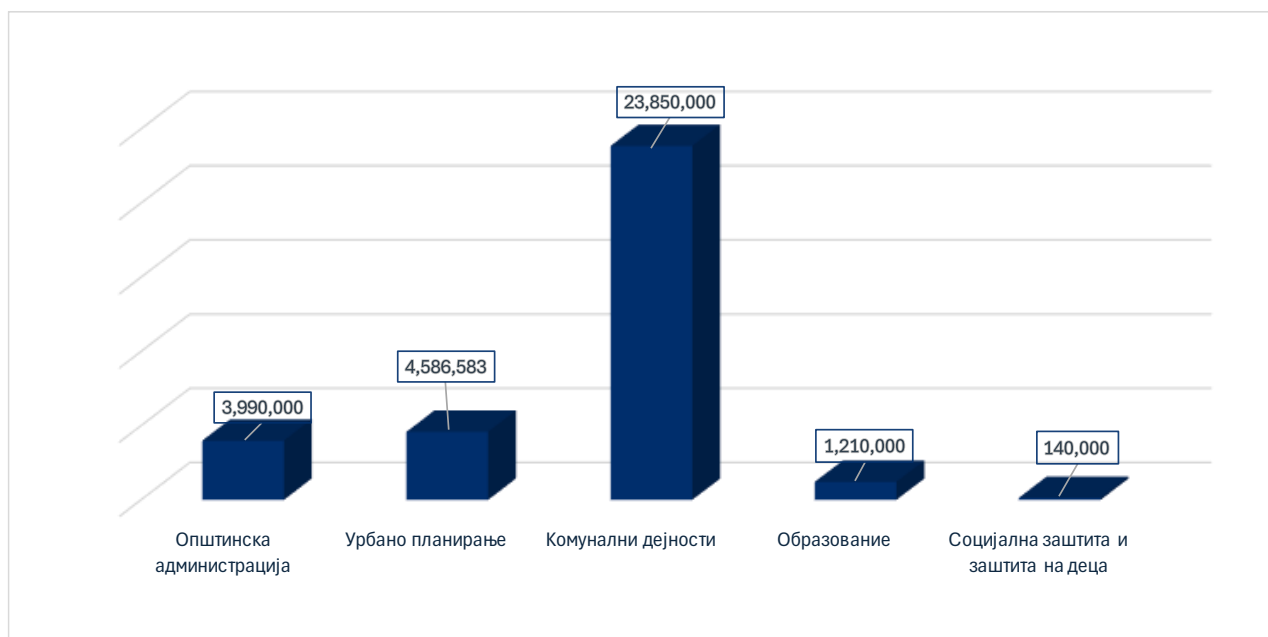
Планираните расходи за **стоки и услуги** во износ од 40.476.300 денари опфаќаат значителен дел од буџетот на општината, а се однесуваат на трошоците за комунални услуги, греење, комуникација, транспорт, ситен инвентар, поправки, тековно одржување, патни трошоци, договорни услуги, плати за привремено ангажираните лица итн.

Графикон 10. Расходи за стоки и услуги по надлежност на општина Чашка (во денари)

Нашата општина во текот на 2024 година планира да започне со реализација на неколку капитални/инфраструктурни и други проекти кои треба да го подобрат животот и благосостојбата на граѓаните.

Капиталните расходи на нашата општина се клучни за квалитетот на живот на нашите граѓани, оттука во 2024 година, учествуваат со 15,44% во структурата на вкупните расходи. Најголем дел од нив се наменети за: Комунални дејности, и тоа во износ од 23.850.000 денари, а најмалку планира да потроши за социјална заштита и заштита на деца.

Графикон 11. Капитални расходи по надлежност на општина Чашка (во денари)

КОЛКУ ПЛАНИРА ДА ПОТРОШИ НАШАТА ОПШТИНА ЗА СЕКОЈА ОДДЕЛНА НАДЛЕЖНОСТ/ ПРОГРАМА?

Со цел транспарентно претставување на намената за која општината планира да ги потроши расположливите приходи, во продолжение се претставени клучните планирани буџетски расходи по секоја од 14-те надлежности (програми) наменети за нашите граѓани.

Расходите кои општината планира да ги потроши за **Општинската администрација** се во износ од 51.245.000 денари, и истите се наменети за комунални услуги, канцелариски материјали, тековно одржување и трансфери. За набавка на канцелариски мебел, опрема, машини, компјутерски софтвер, општината планира да потроши 3.990.000 денари.

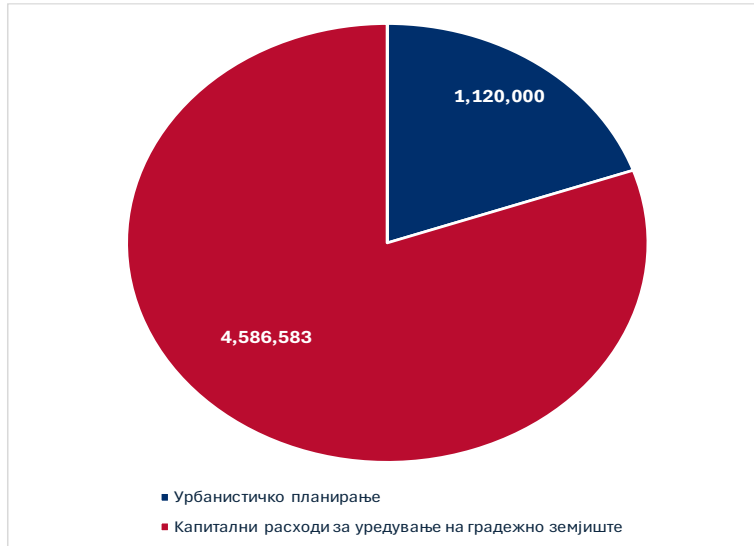
Расходите за функционирање на **Советот на општината** изнесуваат 2.750.000 денари и истите се наменети за надоместоци за советниците, трансфери до невладини организации, и финансиска помош за ранливи категории на граѓани.

Вкупните расходи кои се наменети за работата на **Градоначалникот** изнесуваат 2.845.000 денари и истите во себе вклучуваат: плати и надоместоци на градоначалникот, стоки и услуги, тековна резерва за социјално ранливи категории на граѓани и трансфери.

Графикон 12. Расходи по програми - Совет, Градоначалник и Општинска администрација (во денари)

За **Урбано планирање**, општината издвојува 5.706.583 денари, наменети за изработка на урбанистички планови и капитални расходи за уредување на градежно земјиште.

Графикон 13. Расходи по програми за надлежност Урбано планирање (во денари)

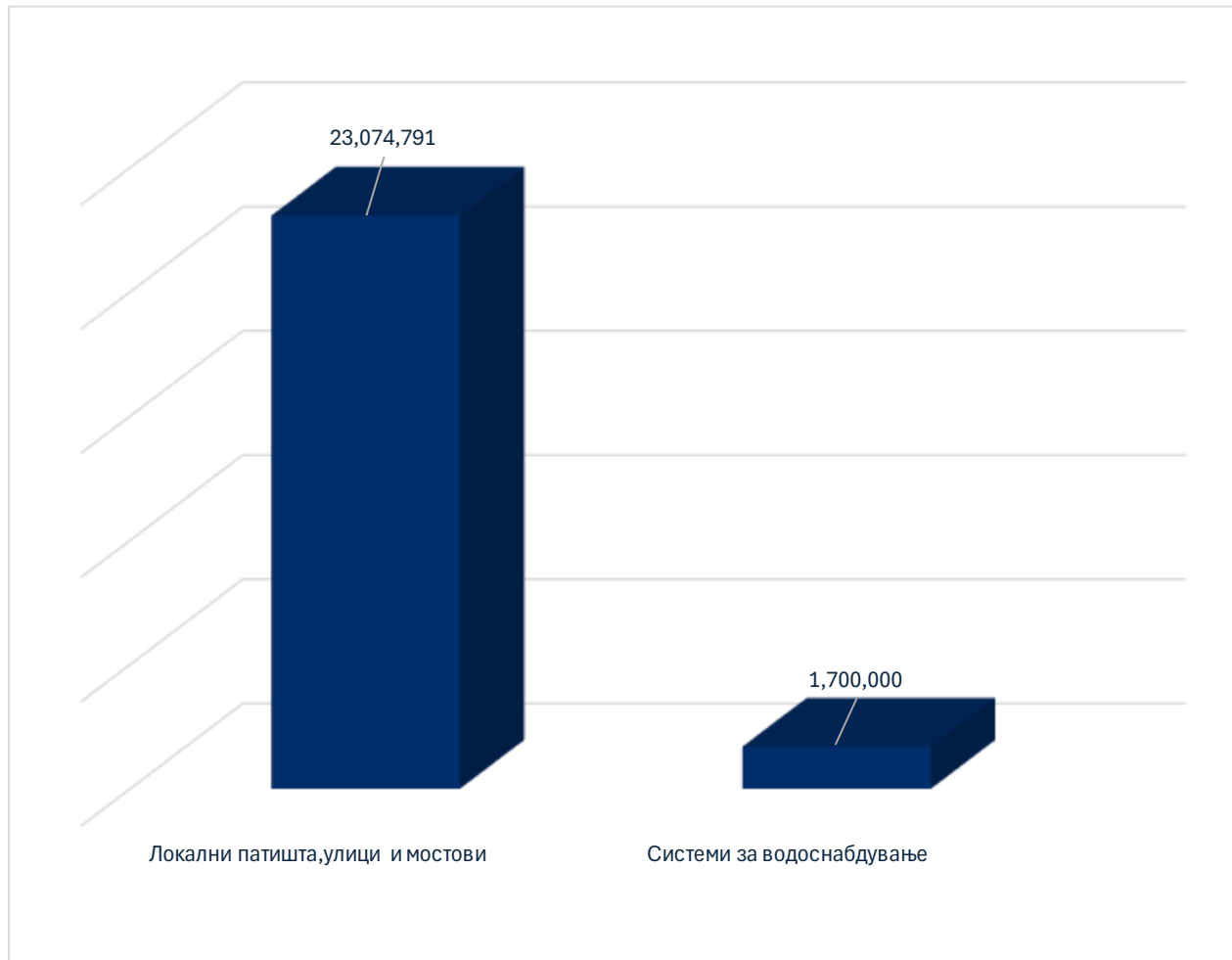
Нашата општина сериозно настојува да обезбеди соодветно ниво на комуналните услуги, притоа грижејќи се за јавната чистота, јавното осветлување, одржувањето или изградбата на локалните улици и патишта, водоснабдувањето и бројни други локални услуги особено важни за квалитетот на живот на нашите граѓани.

Расходите кои се издвоени за **Комунални услуги**, во износ од 38.244.791 денари, имаат за цел да ги помогнат активностите за изградба на нови капитални инвестиции и одржување на постојните капитални објекти како: снабдување со вода, јавно осветлување, јавна чистота и јавно зеленило, локални улици и патишта и сообраќајна сигнализација и други комунални услуги.

Комунални дејности	износ
Јавно осветлување	3,050,000
Јавна чистота	2,000,000
Локални патишта, улици, мостови и регулирање на режим на сообраќајот	1,000,000
Паркови и зеленило	700,000
Други комунални услуги	6,720,000
Локални патишта, улици и мостови	23,074,791
Системи за водоснабдување	1,700,000

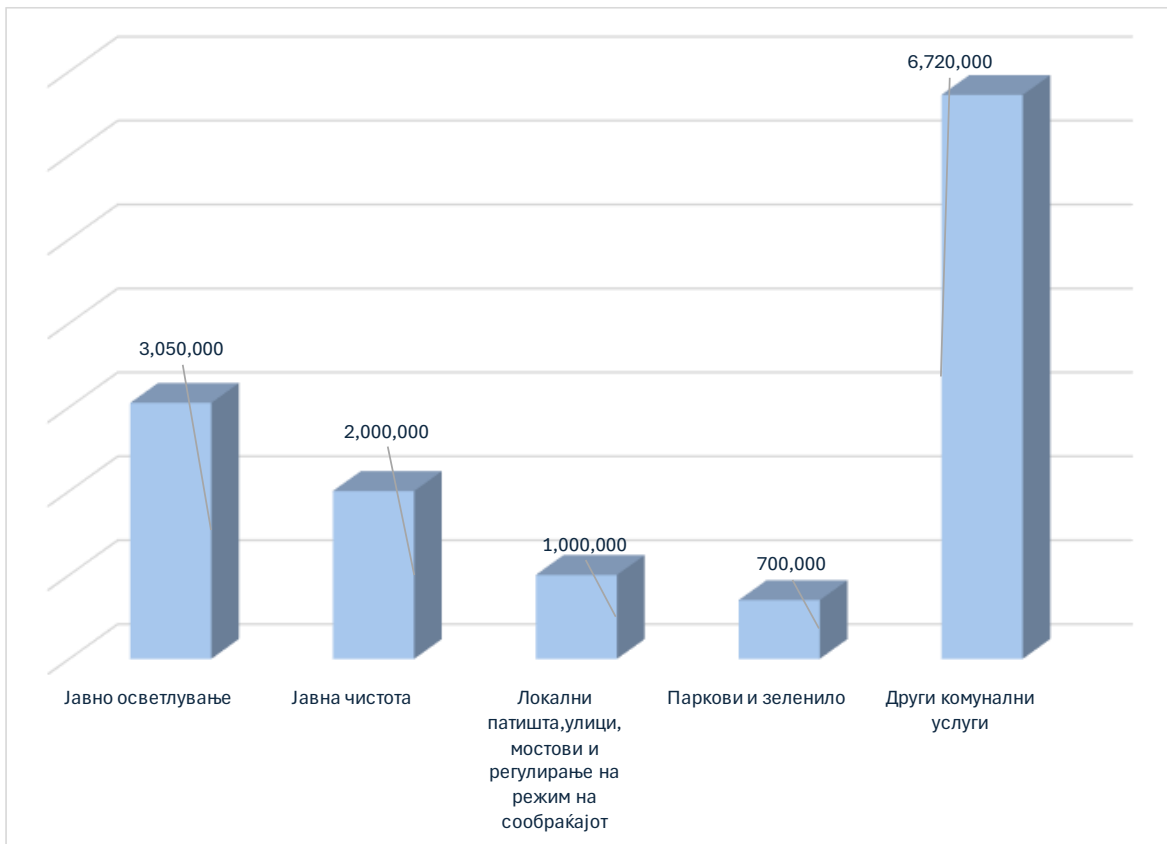
Табела 2. Расходи за Комунални дејности на општина Чашка (во денари)

Од планираните расходи за изградба на нова комунална инфраструктура, општината најмногу ќе потроши за локални патишта и улици.

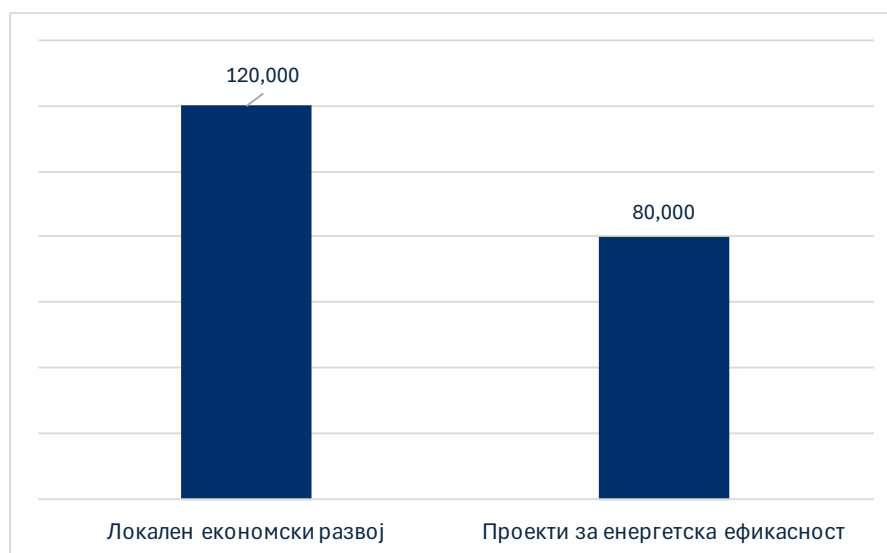
Графикон 14. Расходи по програми за изградба на нова комунална инфраструктура (во денари)

За редовно одржување на постојните инфраструктурни објекти кои служат за давање комунални услуги на граѓаните, општината најмногу издвојува средства за други комунални услуги, потрошена електрична енергија за улично осветлување и јавна чистота.

Графикон 15. Расходи по програми за одржување на постојната комунална инфраструктура (во денари)

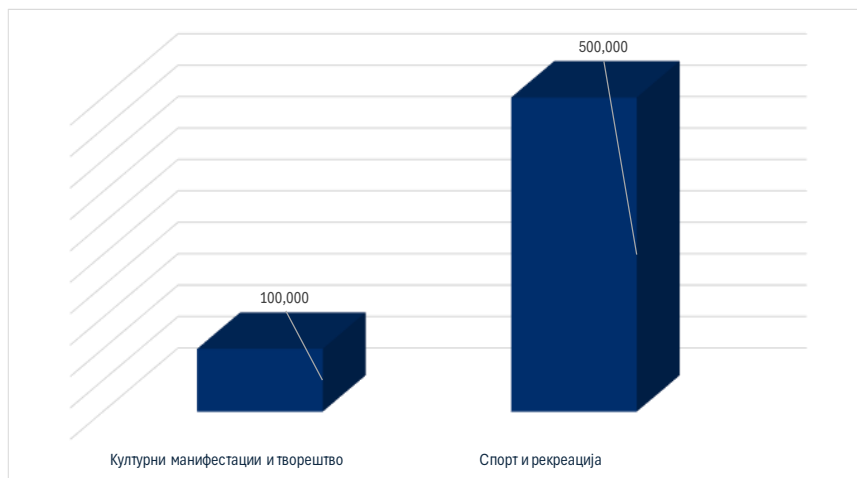
Локалниот економски развој е движечка сила на општината. Со цел негова поддршка, општината издвојува износ од 120.000 денари во рамките на кој преовладуваат издатоци за проекти финансирани од Вардарскиот регион.

Графикон 16. Расходи по програми за надлежност Локален економски развој (во денари)

Во поглед на средствата кои се планираат за реализација на активности од **Културата** за нашите граѓани издвојуваме средства во висина од 100.000 денари. Овие средства нашата општина ги користи за поддршка на традиционални настани и манифестации реализирани од културата.

Расходите за **Спорт и рекреација** кои нашата општина планира да ги потроши во 2024 година во прв ред ќе бидат наменети за финансиско потпомагање на талентирани спортисти и спортски настани и здруженија и невладини организации во износ од 500.000 денари.

Графикон 17. Расходи по програми за надлежности: Култура, Спорт и рекреација (во денари)

Од вкупните расходи за **образование** кои се планира да се реализираат во општината во износ од 104.051.000 денари најголем дел се однесуваат за плати на вработените во основните училишта, а се финансирани од блок дотациите.

Вкупните расходи за **детската градинка** се планирани во износ од 6.671.000 денари, од кои најголемиот дел се однесуваат на плати и тековни трошоци.

Вкупните планирани расходи за **социјална заштита** во износ од 5.077.600 денари се наменети за спроведување на активности во јавната општинска установа за социјални услуги-Центар за дневен престој за лица со попреченост СРЕЌА Чашка, а се финансира од самофинансирачките активности. Општината од сопствениот буџет за оваа намена планира да потроши 726.000 денари.

Графикон 18. Расходи по програми за надлежноста Образование,

Социјална заштита и заштита на деца (во денари)

Нашата општина се грижи за **животната средина** и здравата животна околина на своите граѓани, притоа издвојувајќи соодветен износ од 1.000.000 денари.

За потребите на **противпожарната единица** на општина Чашка се планирани 100.000 денари, а за **заштита и спасување**, општината планира да потроши 100.000 денари.

Нашата општина посветува сериозно внимание на аспектот на **родовата еднаквост** во планирањето на сите нејзини активности. Покрај тоа издвојуваме и соодветен износ на општински средства за поддршка на родовата еднаквост во износ од 150.000 денари.

Надлежности	Износ
Заштита на животна средина и природа	1,000,000
Противпожарна заштита	100,000
Родова еднаквост	150,000
Заштита и спасување	100,000

Табела 3. Расходи по надлежности за Заштита на животна средина, Заштита и спасување, Противпожарна заштита и Родова еднаквост (во денари)

КЛУЧНИ БУЏЕТСКИ ДОКУМЕНТИ - како можат граѓаните да ја следат реализацијата на општинскиот буџет ?

- **Буџетскиот календар** ги дефинира роковите за планирање на општинскиот буџет, каде што се опфатени сите активности поврзани со подготвување на буџетот
- **Буџетскиот циркулар** содржи главни насоки за изготвување на буџетот на општината и го доставува Министерството за финансии.
- **Предлог-буџетот** е подготвен од страна на градоначалникот (општинската администрација) во кој се планираат годишните приходи и годишните расходи и кој треба да биде одобрен од страна на советот на општината.
- **Предлогот на планот на програмите за развој** ги содржи среднорочните проекции на одобрените средства по одделни буџетски програми и потпрограми, годините во кои тие ќе се реализираат и изворите на финансирање, односно буџетите.
- **Буџетот** е акт на локалната власт со кој се планираат годишните приходи и други приливи и се одобруваат годишните расходи и други одливи на државата или на општината.
- **Месечните извештаи** ги содржат податоците за вкупните тековно-оперативни и капиталните приходи и расходи за претходниот месец за коишто се однесува извештајниот период.
- **Кварталниот извештај K1** ги содржи податоците за вкупните тековно-оперативни и капиталните приходи и расходи за претходните три месеци за коишто се однесува извештајниот период, согласно со економската класификација на приходи и расходи по сметки и збирно.
- **Кварталниот извештај K2** ги содржи податоците за сите неподмирени обврски, како и за неподмирените обврски по видови и по ставки, со состојба на последниот ден од претходниот квартал.
- **Кварталниот извештај K3** ги содржи податоците за задолжување и информациите за промените на состојбата на секое задолжување во претходниот квартал, како и промените на состојбата на издадените гаранции и податоци за долгот на јавните претпријатија кои се основани од општините.
- **Полугодишниот извештај** ги содржи податоците за вкупните тековно-оперативни и за капиталните приходи и расходи за претходните шест месеци за коишто се однесува извештајниот период.
- **Годишниот извештај** ги содржи податоците за вкупните тековно-оперативни и капиталните приходи и расходи, за една година за кои се однесува извештајниот период.

Планирани расходи на општина Чашка за 2024 година (по надлежност и економска класификација)

/	Плати и надоместоци	Резерви	Стоки и услуги	Каматни плаќања	Субвенции и трансфери	Социјални трансфери	Капитални расходи	Отплата на главница	Вкупни расходи
Совет на општина	2,100,000	330,000	120,000	-	130,000	70,000	-	-	2,750,000
Градоначалник	1,855,000	300,000	390,000	-	300,000	-	-	-	2,845,000
Општинска администрација	20,400,000	-	16,895,000	80,000	6,580,000	-	3,990,000	3,300,000	51,245,000
Урбано планирање	-	-	1,120,000	-	-	-	4,586,583	-	5,706,583
Локален економски развој	-	-	-	-	200,000	-	-	-	200,000
Комунални дејности	-	-	2,470,000	-	11,924,791	-	23,850,000	-	38,244,791
Култура	-	-	-	-	100,000	-	-	-	100,000
Спорт и рекреација	-	-	-	-	500,000	-	-	-	500,000
Програми за развој	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Образование	85,938,000	-	16,807,000	-	96,000	-	1,210,000	-	104,051,000
Заштита на животна средина и природа	-	-	-	-	1,000,000	-	-	-	1,000,000
Унапредување на здравствена заштита	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Социјална заштита и заштита на деца	8,208,300	-	2,674,300	-	726,000	-	140,000	-	11,748,600
Противпожарна заштита	-	-	-	-	100,000	-	-	-	100,000
Заштита и спасување	-	-	-	-	100,000	-	-	-	100,000
Родова еднаквост	-	-	-	-	150,000	-	-	-	150,000
Вкупно	118,501,300	630,000	40,476,300	80,000	21,906,791	70,000	33,776,583	3,300,000	218,740,974